

Jáchymov osvětový

Přestože na pojem cestovní ruch nebylo ještě ani zaděláno a o budoucím lázeňství se konkrétně nezmiňovala ani nejbujnější prorocství, všechny činěné kroky směřovaly právě k tomu (1896):

„Hornickou metropoli Krušných hor navštívíme cestou z Ostrova, se strany jižní, přidržujeme se běhu říčky Vesperice, silnicí vedoucí k severu, vzhůru do hor. Minuvši v levo osadu Dolní Brand přivede nás do vsi Horního Brandu. Vesperice, olšovým mile vroubená, běží v levo podél silnice z údolí do roviny. Dolní Brand, uschován téměř mezi ovocnými stromy, má železný hamr a poplužní dvůr. Okolní, výborně vzdělaná role, květinami poseté, šťavnatě zelené palouky, jakož i kultury košíkového vrboví po obou stranách cesty dají souditi na obyvatelstvo pokročilé, čemuž i úpravný zevnějšek obydlí nasvědčuje. Horní Brand protnut je silnicí skoro uprostřed. Nad místem tím vystupují Krušné Hory náhle do výše. Ovocné stromy mizejí, na jejich místo nastupuje jeřáb a za role – šumný les. Ještě několik kroků a již nalézáme se v území Jáchymovském. V údolí, s počátku jen rokli podobném, stojí neméně nežli sedm mlýnů, jejichž kola ženou stříbřité vlny Vesperice. V tichých zátočinách vody zrcadlí se hustě zalesněné svahy 150 až 200 m zvýši, z jichž temné zeleni tu i tam mezi smrky a sosnami holé skalisko se vypíná. Brzy však šíří se údolí, les ustupuje bujným lukám a malým políčkám a již míváme erární hutní budovy, v nichž za starších dob tavilo se stříbro. Dnes vyrábí se v nich proslulé přípravky uranové, jež i do ciziny se vyvážejí. Dobývát se zde uran z rudy jako smola černé a poskytuje jedinou, v ohni neporušitelnou černou barvu pro porcelán. Města Jáchymova nelze sice s tohoto místa ještě viděti, ale jednotlivé domy kol hutních stavení stojící naznačují, že již bezprostředně před ním se nacházíme.“

Po celé 19. století byly v Jáchymově zakládány četné badatelské místní společnosti, které dosáhly u občanů města velké obliby a uznání. Tak již r. 1852 byla v Jáchymově založena tzv. montanistická společnost v Krušných horách, která za vedení horního rady Josefa Walthera zahájila dne 27. 5. 1855 svou činnost ve městě. Na ní navázala dne 30. 5. 1880 nově založená jáchymovská Krušnohorská společnost, která vytyčila turistické cesty v jáchymovském okolí, r. 1884 postavila vyhlídkovou věž a r. 1912 i dnešní horský hotel Klínovec. Počet jejich členů se neustále zvyšoval ze 186 členů (1887) na 206 členů (1896), 260 členů (1921) a 413 členů (1931). Její první předseda, Eduard Wenisch (1852-1929), působil jako ředitel jáchymovské měšťanské dívčí školy a je autorem Pověstí z jáchymovského kraje. Předsedou společnosti byl od r. 1880 až do svého odchodu z Jáchymova do Teplic r. 1886. Druhým předsedou společnosti, v letech 1887-1899, byl MUDr. Adolf Langhans (1848-1922), který působil v Jáchymově od r. 1873 jako báňský lékař, v letech 1879-1890 byl též starostou města. K uctění jeho velkých zásluh o město byla na jeho počest pojmenována roku 1929 i ulice Dr. Langhanse.

Největších zásluh v Krušnohorské společnosti dosáhl v letech 1899-1933 její třetí předseda, dlouholetý okresní školní inspektor a městský rada v Jáchymově, Anton Müller (1855-1933), který byl hlavním iniciátorem stavby klínoveckého hotelu. Je autorem také celé řady průvodců o Jáchymovu a okolí, i historických publikací (např. *Aus der Geschichte Joachimsthal* 1889, 1926, *Radiumbad St. Joachimsthal* z r. 1911 aj.) a příspěvků do odborných německých časopisů. Na jeho počest byla nazvána r. 1927 nová místnost klínoveckého hotelu jako sál Antona Müllera.

hrob Antona Müllera na jáchymovském hřbitově

(2010)

Na krušnohorskou společnost úzce navázala nově založená jáchymovská Gabelsbergerova společnost pod vedením školního inspektora F. J. Hirschbergera (1896). Vynálezce těsnopisu J. Gabelsberger byl ve městě velmi populární, byla po něm nazvána r. 1925 i ulice na hlavní třídě. Poslední důležitou společností ve městě byla tzv. muzejní společnost pro Sv. Jáchymov a okolí, založená 11. 6. 1923, která zorganizovala pod vedením svého předsedy, odborného učitele a městského rady Antona Hartmannsgrubera, veřejnou sbírku mezi občany a od r. 1926 otevřela v budově č. 73 na náměstí vedle děkanství městské muzeum.

ukázka exponátů v prvním městském muzeu
(kdepak asi jsou?)